Håndtering

Formål

- Håndteringstræning handler om, at hunden er tryg ved at blive rørt ved, undersøgt og evt. behandlet
- Det handler om hundens helbred – både fysisk og psykisk!
- Selvom vi har fokus på belønningsbaseret træning, kan vi ikke undgå, at der vil være situationer, hvor en håndteringssituation vil være ubehagelig eller mildt smertefuld for hunden
- En hund, der er ok med at blive håndteret hos dyrlægen, gør dyrlægens job lettere OG nedsætter hundens (og alle andres) stress ved besøget

Hvad er problemet?

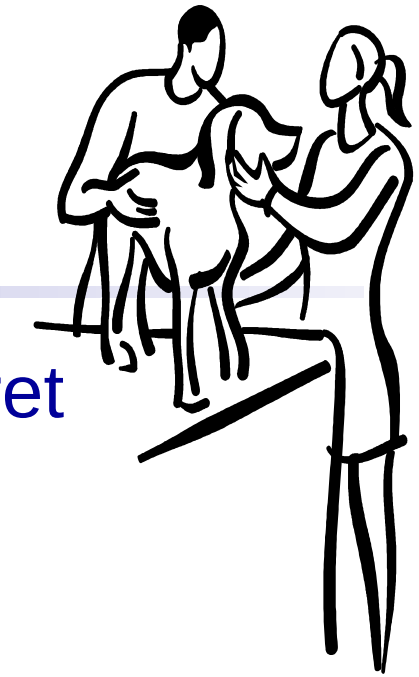

- For mange hunde er det ubehageligt at blive håndteret
  - Fastholdelse skaber utryghed/frygt
  - Kan involvere fysisk ubehag eller smerte
- Selvom tidlig træning anbefales, forsømmes denne hverdagsfærdig ofte i hundens grundlæggende træning
  - Bliver ikke opfattet som en træningsopgave på lige fod med lydighedstræning og dagligdagsfærdigheder, som f.eks. indkald
- Træningen forsømmes eller sker kun sporadisk, og mens hvalpen er halvsovende, indtil der er brug for færdigheden

Hvad gør det ved hunden

- Håndtering, når hunden er utilpas eller utryg ved det, ender let med at blive et overgreb på hunden
- Hunden er i forvejen presset i situationen, og det ender ofte med tvang - hunden går i ”fight or flight” → panik eller bid
  - For at undgå at hunden gør skade på andre eller sig selv, kan brugen af f.eks. mundkurv blive nødvendig
- Hunden danner ubehagelige minder i forhold til situationen og personer involveret i den
  - Ejer, dyrlæge, trimmer, kiropraktor
- Bliver en ond cirkel

Hvorfor er håndtering svært?

- Både mennesker og hunde bryder sig meget lidt om at få frataget kontrol
- Det at tage fat i hunden, specielt uden at hunden ved, hvad der skal ske, er ubehageligt i sig selv
- De fleste procedurer vi udsætter vores hund for er ikke voldsomt ubehagelige
- Det er uvisheden og fastholdelsen, der er det største problem

Hvad handler det om?

- Vi skal skabe tryghed i situationen – selvom der kan være ubehag involveret
- Vi kan lære vores hunde at tolerere håndtering og evt. medfølgende mildt ubehag gennem målrettet træning
- Det kan vi gøre ved, at hunden:
  - Kan genkende situationen
  - Har en belønningshistorie på adfærden
  - Har en følelse af at have kontrol i situationen

To valg

- Når vi vælger ikke at bruge tvang, har vi overordnet to valg i forhold til håndtering
  - Lære hunden at ***tolerere*** håndtering
  - Lære hunden at ***tilbyde*** håndteringsadfærd
- Som minimmun skal hunden lære at tolerere håndtering, og det er også det første, den skal lære
  - At tolerere er ikke tvang – hunden kan stadig sige ”nej”
- At lære hunden selv at tilbyde håndteringsadfærd kræver en større træningsmæssig indsats
  - Kræver samarbejde, trinvis indlæring, opmærksomhed på og anerkendelse af hundens signaler

At tolerere håndtering

- Handler om at lære hunden at være ok med håndtering og fastholdelse, selvom den ikke tilbyder frivillig adfærd
  - Foregår via gradvis indlæring
  - Håndtering og fastholdelse associeres med belønning
  - Vi fortæller hunden, hvad der skal ske
  - Vi respekterer, hvis hunden trækker sig
  - Situationen bliver genkendelig og forudsigelig

Frivillig håndteringstræning

- Handler om at give kontrollen tilbage til hunden
  - Hunden har handlemuligheder
  - Hunden kan samarbejde
  - Hunden har adgang til belønning
  - Kan give samtykke eller afslutte/pause håndteringen
  - Situationen bliver genkendelig og forudsigelig
- Håndtering foregår på hundens præmisser
- Fokus på at hunden giver sit samtykke
- Øger empowerment og tillid, mindsker stress
- Øger psykisk velfærd

Typer af frivillig håndtering

- Der er flere måder at etablere et samarbejde med hunden
- Alle har samme systematik
  - Hunden har altid mulighed for at sige ja og pause/nej
  - Skift mellem lette og lidt sværere forsøg
- Der er overordnet tre strategier

1. Fastholdt targetadfærd (f.eks. hagetarget, Bucket Game)
2. Anden indlært operant respons (f.eks. løfte pote, mellem ben)
3. Startsignal og pause/slutsignal (ja-signal og nej-signal)

Fastholdt targetadfærd

- Giver hunden kontrol i situationen
  - Hunden siger aktivt ”ja”, når den tilbyder targetadfærden
  - Hunden siger ”pause/nej”, når den flytter sig fra target
  - Flytter/trækker hunden sig fra target, stopper vi straks proceduren
    - Vi venter, til hunden melder klar igen
    - Vi træner noget andet (som er let), eller vi stopper træningen helt

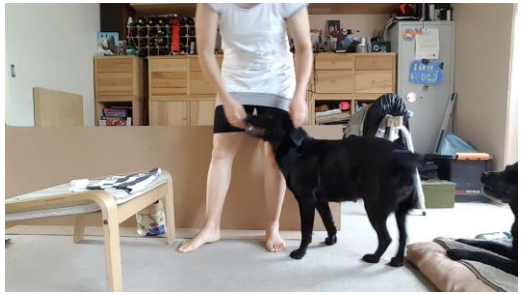

- For at kunne bruge en targetadfærd som en ja-adfærd, skal adfærden være stabil og have en solid belønningshistorie
  - Adfærden skal være trænet helt færdig udenfor kontekst, *før* den kan bruges til håndtering

The Bucket Game (Chirag Patel)

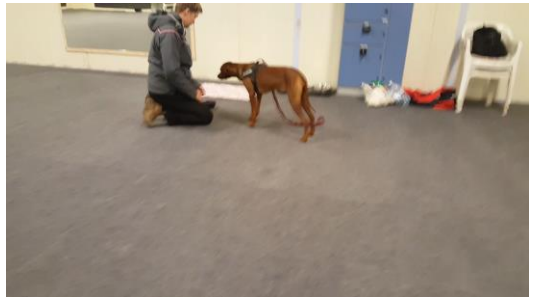

- Visuelt fokus/target på en beholder med godbidder fungerer som hundens ja-adfærd
  - Brug en beholder, f.eks. en bøtte, med godbidder
- Fungerer på samme måde som fastholdt target
  - Er ofte lidt lettere at træne for utrænede hunde og/eller hundefører
- Flyt gradvist bøtten til en placering på gulvet eller på en forhøjning, f.eks. en stol eller skammel

Anden indlært operant respons

- Hunden tilbyder indlært operant respons, der kan fungere som udgangspunkt for håndtering
  - Løfte pote
  - Stå mellem ejers ben
  - Ligge på siden
  - Sidde
  - Stå

- Indlær adfærden adskilt fra håndteringen
- Træn indtil adfærden har en solid belønningshistorie, og hunden tilbyder den frivilligt
- Den kendte adfærd skaber en tryg ramme om håndteringen

Startsignaler (Eva Bertilsson & Emelie Johnson Vegh)

- Vi kan øge hundens engagement og følelse af at have kontrol over sin egen situation i den frivillige håndtering ved at træne med startsignaler
- Vi lærer hunden, at den meget aktivt skal sige ”ja” til træningen, dvs. at den selv kan igangsætte træningen, og at vi ikke gør noget, før den har sagt ”ja”
- Vi kan indlære startsignaler på to måder
  - Vi kan shape en adfærd frem eller…
  - Vi kan bruge en allerede indlært adfærd som startsignal

Træning med startsignaler

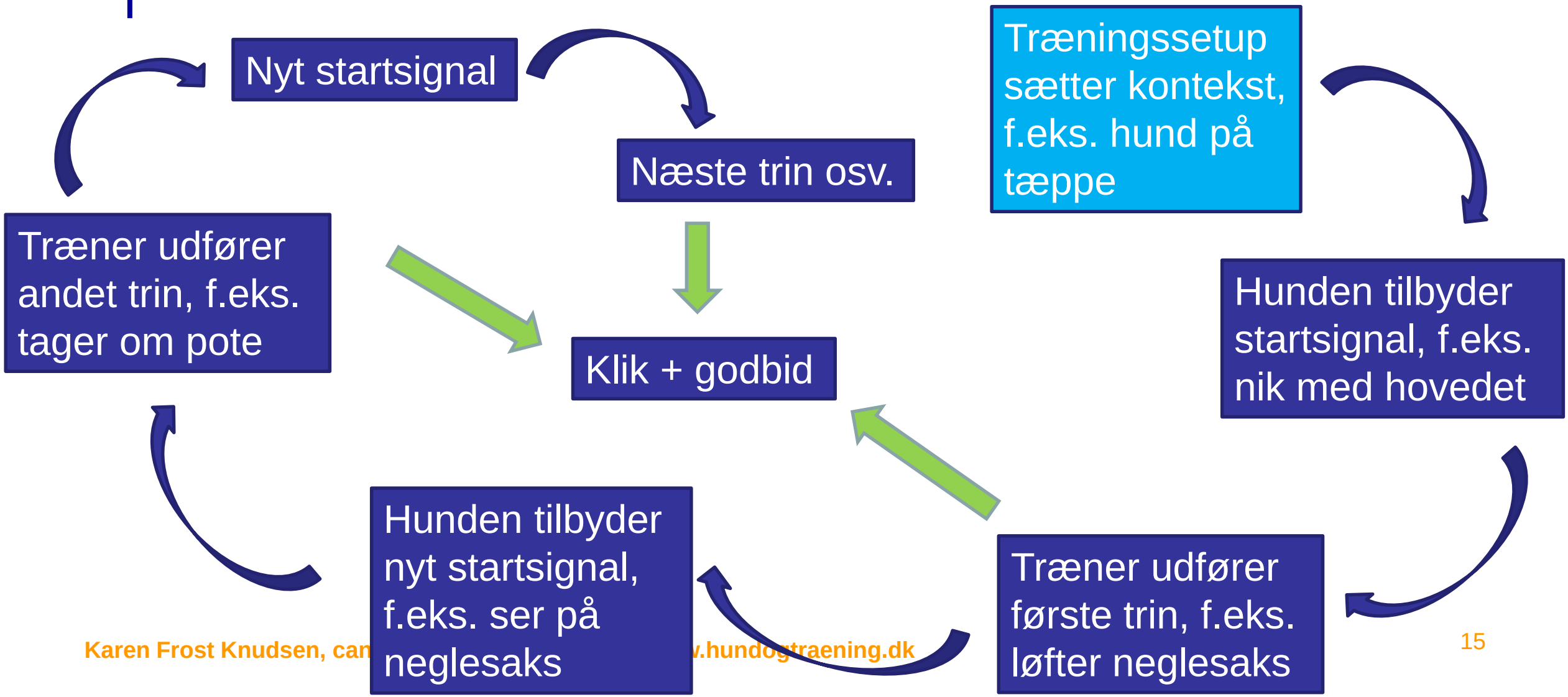

Træning med startsignaler

- På hvert trin i sekvensen, lytter vi til hundens signaler
  - Hvis den siger ”ja”, fortsætter vi
  - Hvis den siger ”nej/pause”, stopper vi
- Associer udstyr/lyd/bevægelse med godbidder – som associationen ml. klik og godbid

Indlæring af startsignal

- Når associationen mellem udstyr/bevægelse/lyd er etableret, kan vi etablere et startsignal i sekvensen
  - Startsignalet kan shapes frem eller kan være en tidligere forstærket adfærd, som hunden tilbyder
- Sekvensen bliver nu
  - Vis genstand
  - Giv godbid
  - Afvent adfærd fra hunden
  - Vis genstand…

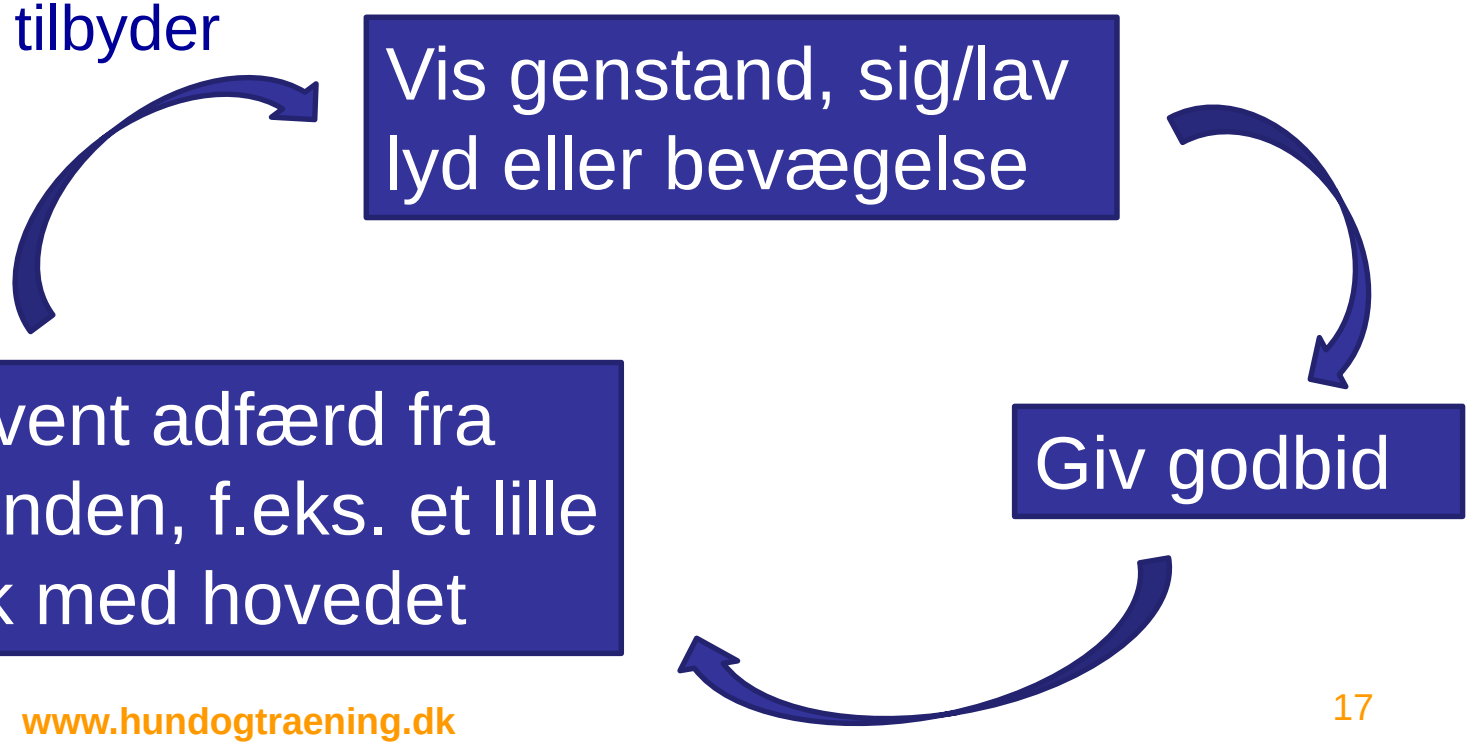

Hvilket startsignal

- Vi kan fange den startadfærd hunden tilbyder eller træne en bestemt respons uden for kontekst først og så afvente den i sekvensen
- Hunden lærer, at der er en sammenhæng mellem startsignal og håndtering
  - Vigtigt at det der følger startsignalet har meget lav intensitet
  - Lad hunden tilbyde startsignal
  - Gør det let, vis udstyr/ berør hunden, hvor den er mindst følsom
  - Udvid trinvist, evt. med flere trin i processen, så hunden hele tiden har mulighed for at sige ”ja” eller ”pause/nej”

Pause/stopsignal

- Overvej hvad svaret er på, at hunden enten vælger at sige ”pause” eller ikke giver ja-signal
  - Afvent, beløn anden adfærd med en anden belønning
  - Det skal være ok at sige nej
  - Vær opmærksom på længere latenstid – tegn på ubehag

Håndtering af poter med startsignal – trin 1 og trin 2

Håndtering med hagetarget som startsignal

Generalisering og forventningsadfærd

- Vigtigt at træne ”bredt”, når vi arbejder med de øvelser og færdigheder, som vi anvender i den frivillige håndtering
- Risiko for at forgifte træningen, hvis vi træner ”smalt” og primært har fokus på håndtering, som hunden ikke bryder sig om
- Skift mellem lette og lidt sværere forsøg
- Lav mange lette gentagelser af øvelserne
- Træn mange forskellige øvelser, der har fokus på samarbejde i forbindelse med håndtering
- Begge dele skaber tryghed og en følelse af forventning hos hunden

Afledning – håndtering her og nu

- I nogle tilfælde er vi nødt til at klare håndtering i en situation, der ikke er optimal
- Hunden har ikke lært at samarbejde eller at tolerere håndtering
- Overvej om proceduren kan vente
  - Ny tid hos dyrlæge, kan det trænes – træn, ellers overvej sedering
  - Undgå at presse citronen – ”*First do no harm*”
- Hvis håndtering/behandling er presserende, er afledning en mulighed i denne type situationer

Afledningsprocedure

- En hurtig løsning i en presserende situation
- Kan indeholde et element af fastholdelse
  - Udført korrekt medfører teknikken en tilvænning til håndtering
  - Udført forkert kan det forgifte set-uppet, godbidderne og/eller relationen til ejeren
- Afledning er den enkleste form for ja-nej træning
  - Så længe hunden spiser, siger den ”ja”
  - Holder hunden op med at spise, siger den ”nej”

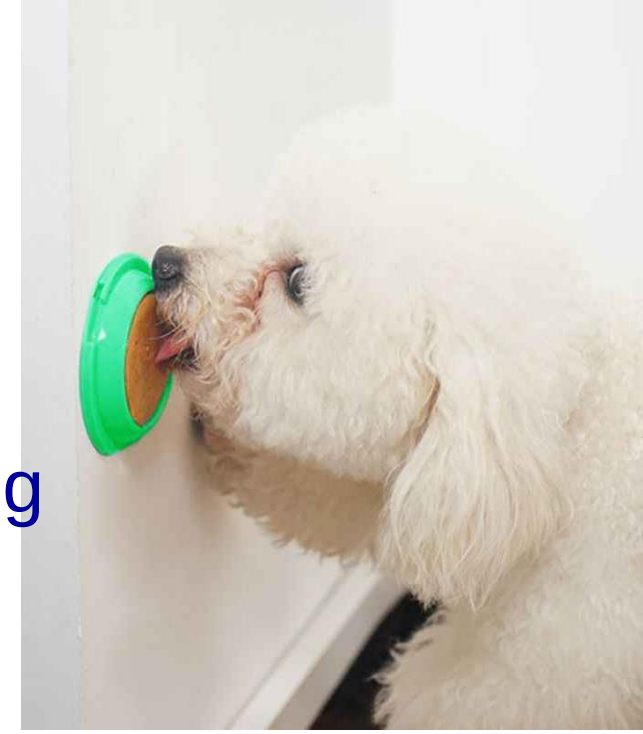

Afledningsprocedure

- To varianter – fælles principper
  - Det at hunden går i gang med at spise fungerer som et slags startsignal
  - Hvis hunden holder op med at spise, stoppes håndteringen
  - Vis hunden redskaber, lad den vide, hvad der skal ske
  - Gå langsomt frem, skift mellem let og lidt sværere, pauser
- 1) En person holder hunden og fodrer den, mens en anden udfører håndteringen
- 2) En person fodrer hunden/hunden slikker vådmad af genstand monteret på væggen, mens håndteringen udføres

Hvis vi skal overskride hundens grænser

- Vi kan være nødt til at gøre noget ubehageligt ved hunden i en situation, hvor vi ikke kan anvende afledning eller samarbejde – og hvor det ikke kan vente
- Vigtigt at holde disse tiltag adskilt fra træning
- Hvis træning/afledning er forsøgt, så hold en pause
- Fortæl hunden, at der skal ske noget ubehageligt
  - På den måde skaber vi en vis forudsigelighed for hunden i situationen
- Gør så det, der skal gøres – hurtigt, effektivt og sikkert
- Giv godbidder, hvis hunden kan spise

Tak for i dag ☺